

zâde kütüphanelerinde bulunan nüshalarla Hasîrî ve Ebû Nasr el-Attâbî'nin şerhlerinden faydalanmış, bu neşirde İstanbul nüshasına esas olarak diğer nüshalardaki farklılıklar işaret etmiştir. İstanbul ve Tonk nüshalarında, başta Ebû Yûsuf'un *el-Emâlî*'si olmak üzere İmam Muhammed'in *el-Aşl (el-Mebsût)* ve *ez-Ziyâdât*'i ile İbn Semâa ve Hişâm b. Ubeydullah'ın *Nevâdir*'lerinden yapılan ilâvelere de bu baskıda metinden ayrı olarak yer verilmiştir. Bunlar muhtemelen kitabı rivayet edenler tarafından konuyla ilgileri dolayısıyla konulmuş notlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî, *el-Câmi'u'l-kebir* (nşr. Ebû'l-Vefâ el-Efgânî), Haydarâbâd 1356; ayrıca bk. nâşirin mukaddimesi, s. 3-7; *Keşfü'z-zunûn*, I, 567-570; İbn Âbidîn, *Resâ'il*, Beyrut, ts. (Dâru İhyâit-türâsî'l-Arabî), I, 18-19; Brockelmann, *GAL*, I, 178-179; *Suppl.*, I, 289-290; M. Ebû Zehre, *Ebû Hanîfe*, Kahire 1369/1947, s. 211-213; Sezgin, *GAS*, I, 423-428; M. Zâhid Kevserî, *Bulûğu'l-emânî*, Humus 1969, s. 79-80; Mustafa eş-Şek'a, *el-İmâmü'l-Azam Ebû Hanîfe en-Nu'mân*, Kahire 1403/1983, s. 228-230.

YUNUS VEHBİ YAVUZ

CÂMÎU KERÂMÂTÎ-EVLİYÂ

(جامع كرامات الاولياء)

Yûsuf b. İsmâil en-Nebhânî'nin
(ö. 1932)

sûfilerin hayatı, menkıbe ve
kerâmetlerine dair eseri.

Müellif eserin mukaddimeden önceki sayfalarında (I, 1-7) kaynakları hakkında bilgi vermiştir. Kaynak olarak sıralanan elli eserin müellifleri arasında Kuşeyrî, İbnü'l-Arabî, Şa'rânî, Nablusî, Yâfîî, İskenderî gibi sûfî müellifler yanında Fahreddin er-Râzî gibi âlimler de vardır. Nebhânî kaynaklar konusunda bilgi verirken İbn Hanbel'in *Kitâbü'z-Zühd*'ü Ebû Nuaym'ın *Hilyetü'l-evliyâ*' adlı eseri, Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî'nin *Şifatü's-safve*'si gibi bazı eserlerdeki bilgilerin daha sonra yazılan eserlerde aktarılmış olduğunu, bundan dolayı söz konusu ilk kaynakları okumaya gerek görmediğini belirtir. Kaynaklarda kendilerine dair bilgi bulunmayan veya hakkında müstakil eserler yazılan sûfilere eserde daha az yer ayırdığını söyler. Osmanlı dönemi sûfilere hakkında sadece eş-Şekâ'îku'n-Nu'mâniyye'nin kullanılmış olması bu dönemle ilgili bir eksiklik olarak görülmektedir.

Eserin mukaddimesi (I, 7-55) dört bölümden meydana gelmiştir. Birinci bölümden

lümde kerâmet-müçize-istidrâc meseleleri, ikinci bölümde tayy-i zamân, tayy-i mekân, ölülerin diriltmek, su üzerinde yürümek vb. yirmi beş kerâmet çeşidi söz konusu edilmiştir. Üçüncü bölümde ibadetin önemi ve gereği vurgulanarak kerâmetlerin ancak ibadet ve taatlerin neticesinde ortaya çıkabileceği konusu işlenmiştir. Dördüncü bölüm ise velîlerin mertebe ve sınıfları hakkındaki bilgileri ihtiva eder. Burada velîler başlıca üç grupta ele alınmıştır. Birinci grup aktâb, abdâl, nükabâ, nücebâ, havâriyyûn, re-cebiyyûn gibi sayıları belli olanlar; ikinci grup melâmîler, fakirler, sûfiler, ubbâd, zühhâd, kurrâ, ahhâb, muhaddesûn gibi sayıları bilinmeyenlerdir. Üçüncü grupta ise sayıları belli olan ve olmayan velîler vardır; nebîler, resuller, siddîklar, şehidler, sâlihler gibi. Nebhânî velîlere ait kerâmetlerin aslında Hz. Peygamber'in müçizesi olduğunu söyleyerek bu eserin *Hüccetullâh 'ale'l-âlemîn fi mu'ci-zâtü seyyidi'l-mürselîn* adlı kitabının bir devamı olarak değerlendirilmesini ister.

Eserin ilk sayfalarında müellif Hz. Peygamber'in müçizeleriyle ilgili 100 hadis metnini iktibas etmiş, daha sonra elli dört sahâbiden nakledilen kerâmetleri bunların adlarına göre alfabe sırasıyla vermiştir (I, 75-97).

Nebhânî Hz. Peygamber'e hürmeten adı Muhammed olan sûfilere öne almış, daha sonra harf sırasını takip ederek 1450 kadar sûfîyi hayat ve kerâmetleriyle birlikte tanıtmıştır. Şeyhi Ali el-Ömerî eş-Şâzelî et-Trablusî (ö. 1904) hakkında geniş bilgi veren müellif (II, 202-216), "Hâtimetü'l-kitâb" bölümünde (II, 297-330) kaynaklarda zikredilen, fakat belli bir şahsa nisbet edilmeyen kerâmetleri sıralamıştır.

Nebhânî eserin sonunda yer alan "Kitâbü Esbâbi't-te'lîf" adlı risâlesinde (II, 331-394) kendi eserleri ve bu eserleri kaleme alırken dikkat ettiği hususlar hakkında bilgi vermiş ve kitaplarına dair meşhur kişilerin yazdıkları takrizleri iktibas etmiştir.

Câmi'u kerâmâti'l-evliyâ'sı, başlangıçtan XX. yüzyıla kadar yaşayan pek çok sûfîyi kısaca da olsa konu edinmesi, özellikle son asırda yaşayan bazı sûfilere tanıtmayı, ayrıca müellifin, mürşidi başta olmak üzere görüştüğü ve tanıştığı sûfilerin yanı sıra özellikle Yemenli Bâ Alevî ailesine mensup mutasavvıflar hakkında geniş bilgi vermesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Eser, önce hâmişinde Yâfîî'nin *Neşrül-meğâsini'l-gâliye fi fazli meşâyihî's-şûfiyye* adlı eseriyle birlikte (I-II, Kahire 1329), daha sonra da müstakil olarak (I-II, Kahire 1394/1974) basılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Nebhânî, *Câmi'u kerâmâti'l-evliyâ*'sı, Kahire 1394/1974, I-II; Serkis, *Mu'cem*, II, 1838; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 764; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), VIII, 218.

MUSTAFA KARA

CÂMÎU'İ-MEÂNÎ

(جامع المعاني)

XII-XVI. yüzyıllarda yaşayan çeşitli şair ve müelliflerin Türkçe ve Farsça manzum-mensur eserlerinden seçmelerin yer aldığı mecmua.

Kimin tarafından tertip edildiği bilinmeyen eser, sonundaki istinsah kayıdan anlaşılacağına göre 940 yılı Şâban ayının başlarında (Şubat 1534) İstanbul'da tamamlanmıştır. Mecmuayı hazırlayanın Farsça ve Türkçe'yi iyi bilen, kültürlü, devrine göre iyi bir hattat, zevk sahibi ve bilgili bir kişi olduğu anlaşılmaktadır. Derleyicisinin hattıyla yazıldığı kabul edilen mecmuanın bilinen tek nüshası Nuruosmaniye Kütüphanesi'ndedir (nr. 4904).

Câmiu'l-meânî, çeşitli şairlerin eserlerini bir araya getirmesi bakımından nazire mecmualarına benzemekteyse de daha çok bir antoloji mahiyetindedir. Yer yer şiir ve eserlerinden örnekler kaydettiği şair ve yazarların hemen hemen bütün eserlerini toplamakta, bu sebeple bilhassa Türkçe manzumeler bakımından, bazı XIV-XVI. yüzyıl şairlerinin şiirlerine geniş bir şekilde yer veren tek veya en eski kaynak olma niteliğini taşımaktadır. Başta M. Fuad Köprülü olmak üzere Abdülbaki Gölpınarlı ve S. Nüzhet Ergun gibi araştırmacılar, Yunus Emre ve Kaygusuz'un eserleri üzerinde ilk çalışmalarını yaparken bu yazmayı kullanmışlardır.

Farsça, Türkiye Türkçesi ve Çağatay Türkçesiyle yazılmış hemen hepsi dinî ve tasavvufî metinlerden ibaret olan mecmua, Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî'nin (ö. 868/1463-64) Farsça dokuz risâlesiyle başlamaktadır. Ahmet Ateş'in mecmuadaki bütün Farsça eserlerle beraber geniş bir şekilde tavsif edip fihristini verdiği bu külliyat, Halvetîliğin ikinci piri kabul edilen Seyyid Yahyâ'nın eserlerinin İstanbul kütüphanelerinde bulunan en iyi nüshası durumundadır (*FME*, s. 371-373). Da-